

КОБИЛЯНСЬКА Ольга Юліанівна (27. 11. 1863, м. Гура-Гумора, Буковина, нині Гура-Гуморулуй, Румунія — 21. 03. 1942, Чернівці) — письменниця, громадсько-культурна діячка. Сестра [Степана](#) та [Юліана Кобилянських](#). Член СПУ (1940). Разом із родиною жила у Гурі-Гуморі, Сучаві (від 1868), Кимпулунзі (від 1874, нині Кимпулунг-Молдовенеск, Румунія), с. Димка (1889–91, нині Глибоцького р-ну Чернівецької обл.), відтоді — у Чернівцях.

Закінчила початкову школу у Кимпулунзі, займалася самоосвітою, відвідувала Чернівецький університет. 1883–91 писала щоденник. Літературно-естетичні погляди К. формувалися під впливом німецької романтично-сентиментальної літератури (Є. Марлітт), західноєвропейської (Ф. Шпільгаген, Є. Якобсен, М. Метерлінк) та російської класики переважно в німецькомовних перекладах (І. Тургенєв, Д. Писарєв, Л. Толстой). Велике значення для К. мала українська література (Т. Шевченко, [Марко Вовчок](#), [І. Франко](#), [В. Стефаник](#)). До її лектури входили книги Е. Золя, Л. Толстого, Г. Ібсена, праці Ч. Дарвіна, Г.-Т. Бокля, Е. Геккеля, Дж.-С. Мілля, Ф. Ніцше та інші. Співпрацювала з періодичними виданнями «Буковина», «ЛНВ», «Українська хата», «Наша земля», «Вікна». Знайомство із [С. Окуневською](#), [А. Кохановською](#), [Н. Кобринською](#), [Лесею Українкою](#) посилило у К. почуття національної самосвідомості, розширило знання української літератури. Тісні зв'язки особистого і творчого характеру пов'язують її з [О. Маковеем](#), [О. Луцьким](#), [М. Євшаном](#), [Г. Хоткевичем](#).

К. стала культовою постаттю для представників першого покоління українських модерністів, які присвятили їй альманах «За красою» (Чц., 1905), що став їхнім маніфестом. Творчість К. спричинила гостру

дискусію про декадентство в українській літературі (стаття [С. Єфремова](#) «В поисках новой красоты» // «Киевская старина», 1902, № 10–12). У колі українських жінок-письменниць склався особливий феномен жіночої дружби і творчості, сестринництва, що відобразилося у відношеннях з Лесею Українкою, [Х. Алчевською](#). У своїх перших німецькомовних творах «Гортенза, або Нарис з життя однієї дівчини», «Доля чи воля?», «Людина з народу», «Вона вийшла заміж» (згодом — «Людина») розповідала про життя німецько-румунського населення на Буковині та духовний і психологічний світ молодії дівчини; в основі творів — особисті враження. У першому творі українською мовою — повісті «Людина» (ж. «Зоря», 1895) — порушила питання про гендерні ролі у традиційному і модерному суспільстві, про індивідуальність та її спротив буржуазному середовищу. В оповіданнях «Він і Вона» (1895), «Що я любив», повісті «Царівна» (обидва — 1896) виступала за духовну емансипацію жінки, обстоювала її право на громадсько-культурне життя. Багатством життєвих спостережень та біблійних алюзій позначені твори «У св. Івана», «Банк рустикальний» (обидва — 1895), «На полях» (1898), «За готар» (1903), де зобразила життя селянства. Авторка малої прози «Природа» (1895), «Некультурна» (1897), «Покора» (1899), «До світа» (1903), де відтворила взаємозв'язок людини і природи, волю до свободи і меланхолію суб'єктивних переживань.

Духовні та письменницькі інтереси до «вищого і кращого життя» живили інтерес К. до життя жінки середнього стану, сприяли захопленню феміністською теорією. Одна з ініціаторок заснування «Товариства руських жінок на Буковині» (Чернівці, 1894). Виступила з доповіддю «Дещо про ідею жіночого руху», де наголосила на заповіданому від природи праві на незалежне духовне та фізичне індивідуальне життя жінки. 1899 відвідувала родину Косачів на Волині, Лисенків та Старицьких у Києві, могили Т. Шевченка у Каневі. Перебуваючи у німецькомовній культурній середовищі, К. зазнала впливу німецької літератури, що позначилося на стилі її письма. Її твори друкували в Німеччині (зб. оповідань «Kleinrussische Novellen», 1901).

Розробляючи тему, пов'язану з духовним та психологічним світом української інтелігенції, зокрема незаміжньої жінки середнього віку, звернула увагу на непомітне й буденне життя жінки, яка прагне вирватися з міщанського середовища, має вищі духовні потреби і спроможна переступити приписи усталеної моралі, жити відповідно до природних потреб душі («Людина»). Ідеї Ф. Ніцше про вищу артистичну культуру та вищий тип людини знайшли неоромантичне вирішення в її

оповіданнях, жили боротьбу особи проти середовища за право самореалізації. Надавала творам яскравого гуцульського колориту («Битва», «Природа»), відтворювала характери, емансиповані не за теорією, а за інстинктом («Некультурна»). Поривання до краси та гармонії природного життя і зіткнення з цивілізацією та моральними нормами соціуму набуло у її творах піднесеного і символічного характеру та відповідало духу модерністського перелому кінця 19 ст. («В неділю рано зілля копала...»). Ідею жіночої дружби розкрито в оповіданні «Valse mélancholique». Багатокультурність і її роль у процесах модернізації українського суспільства, життя циганів, румунів, поляків, українців стали тлом для розв'язання соціальних і морально-психологічних конфліктів.

У низці повістей про життя буковинської дрібної шляхти, священиків, селян («Ніоба», «Через кладку», «За ситуаціями», «Апостол черні») відтворила душевні сум'яття і станово-гендерні, національні конфлікти, якими позначене входження українського суспільства у модерний вік. Започаткувала соціально-психологічну повість в українській літературі початку 20 ст. У повісті «Земля» поєднала міфологічні уявлення про «владу землі» з біблійною темою братовбивства, порушила тему інцесту, дослідила світлі та темні сторони материнства, панорамно зобразила життя буковинського села. Надлюдське напруження сил, існування на межі життя і смерті, драми виживання забарвлюють антивоєнні оповідання К. експресіонізмом та трагізмом («Юда», «Лист засудженого вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Зійшов з розуму»). К. спілкувалася з передовою студентською молоддю, яка гуртувалася навколо чернівецького журналу «Промінь», підтримувала зв'язки із львівським журналом «Нові шляхи».

Авторка низки публіцистичних статей. Залишила кілька автобіографій, спогади «Моїй "меві"» (1933, про Х. Алчевську), «Великий Каменяр» (1941, про І. Франка), «Дещо з моїх споминів про М. М. Коцюбинського» (1943). Проголошена радянською критикою «гірською Орлицею». 1941 румунська воєнна жандармерія, готуючи судову розправу, встановила нагляд за К. Її творчість ще за життя викликала чимало дискусій і стала об'єктом різних критичних прочитань. Серед перших критиків — Леся Українка, І. Франко, О. Маковей, **М. Грушевський**, **А. Кримський**, С. Єфремов, Г. Хоткевич, М. Євшан, **М. Могилянський**. Згодом творчість К. популяризували **О. Грицай**, **М. Шаповал**, **С. Смаль-Стоцький**, **Е. Панчук**, **Ф. Погребенник**, **О. Бабишкін**.

1944 відкрито Чернівецький літературно-меморіальний музей О. Кобилянської, від 1973 у с. Димка діє його філіал — **Кобилянської О. Літературно-меморіальний музей-садиба**. 1963 Чернівецькому

українському музично-драматичному театру присвоєно її ім'я. 1980 у Чернівцях К. встановлено пам'ятник. Твори К. видавали багатьма мовами світу, інсценізували («Земля», «В неділю рано зілля копала...», «Вовчиха»; усі — у Чернівецькому українському музично-драматичному театрі ім. К.; «Меланхолійний вальс» — у Національному українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької, Львів), екранізували («Земля», 1954, реж. О. Швачко; «Вовчиха», 1967, реж. О. Ананьєв; «Меланхолійний вальс», 1990, реж. Б. Савченко; усі — Київська кіностудія художніх фільмів ім. О. Довженка; «Царівна», 1994, реж. Р. Балаян, «Укртелефільм»).

Основні твори

Твори: У 9 т. Х., 1927–29; Вибрані твори: У 3 т. К., 1952; Твори: У 3 т. К., 1956; Твори: В 5 т. К., 1962–63; Твори: У 2 т. К., 1983; 1988; Повісті. Оповідання. Новели. К., 1988.

Рекомендована література

1. Ольга Кобилянська: Альм. у пам'ятку її сороклітньої письменницької діяльності (1887–1927). Чц., 1928;
2. Ольга Кобилянська: Ст. і мат. Чц., 1958;
3. Ольга Кобилянська: Бібліогр. покажч. К., 1960;
4. Бабишкін О. Ольга Кобилянська: Нарис про життя і творчість. Л., 1963;
5. Ольга Кобилянська в критиці та спогадах. К., 1963;
6. Томашук Н. О. Ольга Кобилянська. К., 1969;
7. Панчук Е. М. Гірська Орлиця. Уж., 1976;
8. Ольга Кобилянська. Слова зворушеного серця. Щоденники, автобіографії, листи, статті та спогади. К., 1982;
9. Вознюк В. О. Про Ольгу Кобилянську. Нові матеріали. Роздуми. Знахідки. К., 1983;
10. Гундорова Т. І. Неоромантичні тенденції творчості О. Кобилянської // РЛ. 1988. № 11;
11. Погребенник Ф. П. Ольга Кобилянська. К., 1988;
12. Поліщук Т. Ольга Кобилянська: відома і незнайома // День. 2000, 7 груд.;
13. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. К., 2002;
14. Погребенник Я. Німецькомовні твори О. Кобилянської. Чц., 2005;
15. Вознюк В. Буковинські адреси Ольги Кобилянської: Біогр.-краєзнавча монографія. Чц., 2006;
16. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання. Х., 2008.

Т. І. Гундорова

Бібліографічний опис:

Кобилянська Ольга Юліанівна / Т. І. Гундорова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-8859>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).